

Ruokaan liittyvät kuljetushankinnat

MAHVA-hanke: Oulu
20.9.2019

Asiantuntija Taneli Varis

Taustaa, lainsäädäntöä ja tavoitteita

EU:n energia- ja ilmastopolitiikka

- Liikennesektori kuuluu EU:n laajuisessa päästövähennyksessä taakanjakosektoriin eli päästökaupan ulkopuoliseen osaan.
- Komission sitovat päästövähennysvelvoitteet asettavat tavoitteita vuodelle 2030. Suomelle esitetty 39% päästövähennystavoite vuoteen 2030.

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia (EIS) ja Kaisu

- Liikennesektorille -50% päästövähennystavoite vuoteen 2030 mennessä (lähtökohtana vuoden 2005 taso)

Maakunnan, alueen ja kunnan omat tavoitteet ja toimenpiteet?

- ...hyviä kokemuksia muun muassa kuntien omaehtoisesta ilmastotyöstö, mutta erityisesti liikennepäästöjen vähentämiseen tarvitaan alueen yhteisiä toimia.
- Tavoitteena on lähiruoan käytön edistäminen...*

*Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2018-2021

Hallitusohjelmasta

- *”Julkisten hankintojen tehokkuuden lisäämiseksi hallitus ryhtyy toimiin vahvistaakseen laadullisten kriteerien huomioonottamista julkisissa tarjouskilpaluissa.”*
- *”Panostetaan kokeilutoiminnan edistämiseen toteuttamalla parlamentaarisen kokeilutoiminnan neuvottelukunnan suosituksia. Edistetään johdonmukaisesti kokeiluja ja testialustatoimintaa yhdessä kuntien kanssa.”*
- *”Lisätään hankintojen vastuullisuutta. Tavoitteen edistämiseksi arvioidaan hankintalain ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten rikkomusten poissulkemisperusteiden laajentamistarpeet sekä keinot korostaa yritys- ja verovastuullisuutta. Tehdään tarvittavat kehittämispäätökset arvioinnin pohjalta.”*

Kuljetuspalveluhankintoihin liittyvää lainsäädäntöä

- Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista
- Laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioimisesta julkisissa hankinnoissa (Henkilökuljetukset ja ajoneuvohankinnat)
- Laki liikenteen palveluista
- (Elintarvikelaki)
- (Asetus eräiden elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta)

Laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioimisesta julkisissa hankinnoissa (1509/2011)

- Koskee ajoneuvohankintoja ja joukkoliikenne- sekä henkilökuljetuspalveluhankintoja

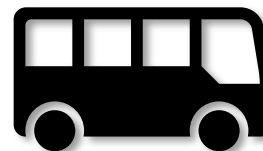
Hankintayksikön tulee huomioida ainakin seuraavat:

- 1) energiankulutus;
- 2) hiilidioksidipäästöt;
- 3) typenoksidi-, hiilivety- ja hiukkaspäästöt.

- Osana Komission ns. liikennepakettia ollut puhtaiden ajoneuvojen direktiivin päivitys hyväksyttiin 6/2019. Voimaan kahden vuoden sisällä.
- Direktiivissä maakohtaiset veloitteet puhtaiden ajoneuvojen osuuksille uusissa julkisissa hankinnoissa.
- Soveltaminen ja kohdentaminen kansalliseen lainsäädäntöön.

Suomelta vaadittavia osuuksia:

Paikallisjoukkoliikenne
41% (2025) ja 59% (2030)

Henkilö- ja pakettiautot
38,5 % (2025)

Kuorma-autot 9% (2025)
15% (2030)

<https://www.hankintakeino.fi/fi/ajankohtaista/2019/direktiivipaivitys-tuo-julkisiin-ajoneuvo-ja-kuljetuspalveluhankintoihin>

- **Selvitys Trafín toimeksiannosta keväällä 2017**
- **Haasteena**
 - ◆ Hankintoja muun työn ohessa
 - ◆ Kaluston ja palveluiden markkinatilanne vaihtelee suuresti alueittain.
- **Kiinnostaa**
 - ◆ Logistiikan ja autojen käytön tehostaminen
 - ◆ Uudet kuljetuspalvelut
 - ◆ Kuljetusten yhdistäminen

[Tutustu selvitykseen>>](#)

Yhteenvedoa selvityksestä

- Esimerkiksi alle 12 000 asukkaan kunnissa kuljetuspalveluhankinnat tehdään lähes aina muun toimen ohessa.
- Pienimmissä kunnissa paikallinen markkinatilanne vaikuttaa hankintoihin suuresti, paikallisia yrittäjiä ei haluta sulkea ulos liian tiukkojen kriteerien takia. → Kriteerien käyttö riippuu investointikykyisten ja -haluisten yrittäjien olemassaolosta.
- Euro- päästöluokka käytetyin tekijä ympäristövaikutusten huomioon ottamisessa. Kaikilla vastaajilla ei selkeää tietoa siitä, mitä luokat tarkoittavat.
- Ympäristövaikutusten huomioon ottaminen koetaan monesti haastavaksi ja tietämys laista (henkilökuljetukset ja ajoneuvohankinnat) on vaihtelevaa.
- Vähimmäisvaatimuksia käytetään useammin kuin vertailukriteereitä.
- Erityyppisten kuljetusten yhdistäminen kiinnostaa laajasti eri kokoisissa kunnissa. Tällä hetkellä kuitenkin harvinaista. Kunnilla toiveissa kustannussäästöt.

Ohjeita kestävien kuljetuspalveluhankintojen toteutukseen

➤ Miksi ohje?

- Ohjeet auttaa valitsemaan energiatehokkaampia ja vähäpäästöisempiä autoja.
- Ohjeissa esitellään ympäristökriteereitä, joita hankintayksiköt voivat hyödyntää tarjouspyynnöissään.
- Hankkija löytää myös vinkkejä mm markkinavuoropuhelun toteutukseen.
- Ohje tehty yhteistyössä hankkijoiden ja yritysten kanssa.

Ohjeita liikenteen hankintoihin

HUOM: NEDC ja WLTP

Tutustu ohjeisiin:

https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat/tietopankki

Opas tavarankuljetuspalveluiden hankintaan

- Suositukset ja esimerkit autojen kokoluokan mukaan.
- Autot on jaettu henkilö- ja pakettiautoihin sekä kuorma-autoihin.
- Ohjetta voi soveltaa esimerkiksi seuraaviin tavarankuljetuspalveluihin:
 - ◆ elintarvike-, aterial- ja ruokapalvelukuljetukset
 - ◆ posti- ja kuriirikuljetukset (pakettiauto)
 - ◆ muuttokuljetukset
 - ◆ kevyet tavarankuljetukset (pakettiauto)
 - ◆ raskaat tavarankuljetukset (kuorma-auto)
 - ◆ jakelukuljetukset
 - ◆ SoTe-tavarankuljetukset

Tutustu ohjeeseen:

https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat/tietopankki/kuljetuspalvelut/ymparistokriteerit

Suosituksia kriteereiksi

- **Kaksi tasoa: Perus- ja edelläkävijätaso.**
 - Lisäksi perustelut ja todentaminen.
- **Energiankulutus ja hiilidioksidipäästöt**
 - Energiankulutus ja hiilidioksidipäästövaatimukset (ajoneuvoluokittain)
 - Kaluston lisävarusteet ja ominaisuudet
 - Opastus, taloudellinen ajotapa
- **Säännellyt pakokaasupäästöt (hiilivety, typenoksidit, hiukkaspäästöt)**
 - Euro-päästöluokat (ajoneuvoluokittain)
- **Laatu- ja ympäristöjohtaminen**

Esimerkki: Taloudellinen ajotapa

- Taloudellisen ajon koulutuksissa on saatu kurssipäivän aikana 10–20 % polttoainesäästöjä, josta pysyväksi jää arviolta 5–10 % säästö. Lisäksi onnettomuusriski alenee.

EDELLÄKÄVIJÄTASO	TODENTAMINEN
<p>Tarjoajan kuljettajat ovat suorittaneet viimeisen XX vuoden aikana tai suorittavat sopimuskauden aikana taloudellisen ajotavan koulutuksen, <u>joka sisältää teoriaa ja ajoharjoittelua.</u></p>	<p>Todistus koulutuksesta, josta käy ilmi ajoharjoittelu. Todistus ei saa olla viittä (5) vuotta vanhempi.</p>

Säänneltyt pakokaasupäästöt (hiilivety, typenoksidit, hiukkaspäästöt)

Euro-luokat, Henkilö- ja pakettiautot (M1 ja N1)

- Perustaso: Vaatimuksena vähintään Euro 5 -tasoinen ajokalusto.
- Edelläkävijä: Vaatimuksena vähintään Euro 6-tasoinen ajokalusto. (Tai lisäpisteytys.)

Euro-luokat, Kuorma-autot (ajoneuvoluokat N2 ja N3)

- Perustaso: Vaatimuksena vähintään Euro V -tasoinen ajokalusto. *
- Edelläkävijä: Vaatimuksena on päästötasoltaan vähintään Euro VI -tasoinen ajokalusto.*

*Käytettyjen kuorma-autojen päästöluokkaa voi parantaa jälkiasennettavilla laitteilla.

Laatu- ja ympäristöjohtaminen

Perustaso

- Tarjoajalla on viimeistään sopimuskauden alkaessa **toiminta-suunnitelma tavarankuljetusten energiatehokkuuden parantamiseksi ja ympäristövaikutusten pienentämiseksi** sekä rutiinit näiden seurannalle ja raportoinnille.

Edelläkävijätaso

- Tarjoajalla on viimeistään sopimuskauden alkaessa **tavarankuljetusten energiatehokkuuden ja ympäristöasioiden toiminta-suunnitelma**, joka sisältää vähintään seuraavat kohdat
 - ◆ asialle nimetty vastuuhenkilö
 - ◆ kuvaus johdon sitoutumisesta vastuullisuuteen
 - ◆ tavoitteet ympäristö- ja laatuasioille
 - ◆ energia- ja ympäristönäkökohtien kehittämisen suunnitelma
 - ◆ malli näiden seurannalle ja raportoinnille.

Sosiaalinen vastuullisuus

- Hankinnat paikallisen elinvoiman ylläpitäjänä.
- Hankinnassa voi ottaa myös huomioon sosiaalisia näkökohtia – esimerkiksi vaikeassa työmarkkina-asetmassa olevien työllistämisen.
- Perustasoa kunnianhimoisemmat vaatimukset voivat joskus olla myös pienyrittäjän etu.

Vinkkejä ja osallistumismahdollisuuksia

Vinkkejä - hankkijat

- Eri tyyppisiin kuljetuksiin sovellettavissa olevia kriteereitä on jo olemassa – pyörää ei tarvitse keksiä uudestaan.
- Muilta sektoreilta hyviä toimintatapoja pk-yritysten huomioimiseen hankinnoissa?
- Markkinavuoropuheluun tärkeää saada mukaan nykyisten tuottajien ohella myös potentiaalisia tarjoajia.
- Pelkän tarjouksen jättämisen hallinnollinen taakka ei saa muodostua liialliseksi.

Vinkkejä - yritykset

- **Julkiset hankinnat vaativat osaamista, mutta sen hankkiminen voi olla kauaskantoinen investointi.** Hankintaprosessit noudattavat usein pääpiirteittäin samaa kaavaa - osaaminen on hyödyksi myös myöhemmin.
- **Osallistu markkinakartoitukseen ja vuoropuheluun vaikkeet olisi aiemmin vastannut julkisiin tarjouspyyntöihin.** Myös erilaista apua julkisiin hankintoihin vastaamiseen liittyen on saatavilla. (mm. hankinta-asiamiehet)
- **Selvitä yhteistyön mahdollisuuksia.** Jos liian laaja - selvitä muiden toimijoiden kiinnostus ja mahdollisuudet tehdä yhteistyötä tai muodostaa yhteenliittymä tarjouksen jättämistä varten.

Lapinjärven yhdistetty hankinta

- Kunnassa etsittiin yhtä palveluntarjoajaa kaikille kunnan erityyppisille kuljetuksille oppilaskuljetuksista ruokakuljetuksiin, asiointikuljetuksista vanhustenhuollon kuljetuksiin.
- Sopimuksen sai neljän kuljetusyrittäjän yhteenliittymä.
- 3+2 vuoden sopimuskausi, joka kannustaa myös uusiin investointeihin.

- [Lue lisää >>](#)

Uudentyyppisiä palveluita?

KYLÄKYTYI
Byaskjussen

LATAA
KYTYI-SOVELLUS
PUHELIMEESI

**Kyläkytydillä kuljet
edullisesti kotiovesi ja
Porvoon keskustan välillä**

<https://www.porvoo.fi/kylakyyti-pahkinankuoressa>

**Hankkija!
Osallistu!**

Kiinnostuitko? Ota yhteyttä:
taneli.varis@motiva.fi

Liikenteen kehittäjäryhmät:

1. Vähähiilinen liikenne (24.10)
 - Tiekartat puhtaiden ajoneuvojen direktiiviin
 - Tukea käyttövoimaselvityksiin ja hiilineutraaliustavoitteisiin
 - <https://www.hankintakeino.fi/fi/tapahtumat/2019/vahapaastoisten-liikenteen-hankintojen-kehittajaryhman-kaynnistystilaisuus>
2. Maksavat asiakkaat julkisiin kuljetuksiin
 - Julkiset kuljetukset haja-asutusalueiden liikkumispalveluiden runkona
 - (12.11)

Kiitos.

motiva.fi

